

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора психологічних наук, професора Большакової Анастасії Миколаївни, професора, завідувача кафедри психології, педагогіки та філології Харківської державної академії культури на дисертацію Лукової Світлани Володимирівни «Психологічні особливості губристичної мотивації підлітків-спортсменів», поданої до захисту в спеціалізовану вчену раду ДФ 053.42.23 Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди на здобуття наукового ступеня доктора філософії із спеціальності 053 – психологія

Актуальність теми дисертації зумовлена роллю спорту на сучасному етапі розвитку нашого суспільства, в тому числі молодого покоління. Підготовка спортсменів-юніорів до професійної діяльності у визначеному виді спорту не обмежується суто розвитком спортивних навичок, не менш важливим є аспект психологічного налаштування. Питання мотивації спортивної діяльності у підлітковому віці є одним із центральних у психології спорту. Значна перебудова свідомості, зміни у ціннісній сфері підлітків вимагають ретельних та виважених підходів до формуванні мотивації у спортивної діяльності, з урахуванням специфіки губристичних мотивів юних спортсменів. Труднощі у самовираженні та самоствердженні разом із високим рівнем психоемоційних, фізичних та інтелектуальних навантажень створюють високий рівень напруження для підлітків-спортсменів, що вимагає розвинутих навичок саморегуляції та відповідної мотивації до спорту. Мотиви досконалості та переваги зумовлюють поведінку підлітка-спортсмена у тренувальному та змагальному процесах, позначаються на характері спортивної діяльності, впливають на її успішність. Між тим, незважаючи на важливість накопичення знань щодо розвитку губристичної мотивації, її ролі у спортивній діяльності та підготовці спортсменів, цей проблематика у психології спорту обмежується доволі вузьким колом досліджень К. Фоменко, А. Рочняка, І Полілуєвої, які розкривають окремі аспекти даної теми, що

стосуються типології губристичних мотивів спортсменів з різним рівнем успішності, зв'язку губристичних мотивів з психоемоційними станами у змагальній діяльності спортсменів.

Новизна дослідження та одержаних результатів. Наукова новизна дисертації С. В. Лукової полягає в тому, що за допомогою відповідних методів дослідження вперше виявлено психологічні предиктори губристичної мотивації підлітків-спортсменів, встановлено особливості оптимальних переживань у спорті та спортивної тривожності у підлітків з різними типами губристичної мотивації. Доповнено уявлення про роль губристичної мотивації у спортивній діяльності підлітків, типологічні особливості мотивації до спортивної діяльності та губристичної мотивації у підлітковому віці, особистість підлітка-спортсмена через виявлення особливостей прояву перфекціонізму, оптимізму та самооцінки спортивних якостей в залежності від його типу губристичної мотивації, залежність особистісного розвитку спортсмена від виду його спортивної діяльності через визначення особистісних особливостей підлітків, залучених до індивідуальних та командних видів спорту, з різними типами губристичної мотивації. Дістали подальшого розвитку засоби психологічного супроводу розвитку конструктивної форми губристичної мотивації підлітків-спортсменів.

Дисертаційна робота С. Лукової виконана у відповідності з планом науково-дослідної роботи кафедри психології Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди **«Психологія розвитку суб'єктів педагогічного процесу»** (державний реєстраційний номер **0121U100712** від **20.01.2021** р.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків, пропозицій. Дисертаційна робота виконана на належному методологічному рівні. Визначення проблеми дослідження, формулювання його мети та завдань впливає з ретельного опрацювання літературних джерел; в роботі детально обговорено доречність всіх методів дослідження, визначено принципи формування вибірок, використано надійні методи

статистичної обробки матеріалу, що дозволило автору отримати об'єктивні, достовірні і переконливі дані щодо визначення типологічних характеристик губристичної мотивації підлітків-спортсменів та їх мотиваційно-регулятивних особливостей, особистісних характеристик підлітків-спортсменів з різними типами губристичної мотивації, особливостей психічних станів підлітків-спортсменів з різними типами губристичної мотивації, психологічних предикторів губристичної мотивації підлітків, обґрунтування ефективності програми розвитку конструктивних форм губристичної мотивації підлітків-спортсменів, та перевірки її ефективності.

Загальна характеристика роботи. Дисертація виконана на 232 сторінках машинописного тексту (з них основного тексту – 187) і складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, 3 розділів (огляд літератури та 2 розділів з викладенням результатів досліджень), аналізу й узагальнення результатів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Роботу проілюстровано 30 таблицями, 33 рисунками. Список літератури складається із 175 праць, з яких 117 – іншомовні.

У вступі в лаконічній, але достатньо повній формі, наведено дані щодо актуальності та обґрунтування теми дисертаційного дослідження. Автором коректно сформульовано мету, що конкретизовано у завданнях роботи, визначено об'єкт та предмет дослідження, представлено опис методів дослідження, розкрито наукову новизну та практичну значущість.

Перший розділ, що містить три підрозділи, розкриває сучасні наукові погляди на проблему формування губристичної мотивації у спортсменів підліткового віку. У першому підрозділі представлені підходи до розуміння поняття губристичної мотивації у сучасній психологічній науці. Другий підрозділ присвячений особливостям спортивної діяльності підлітків, ранній спеціалізації у спорті, розвитку інтересу до обраного виду спорту, становленні спортивної мотивації. У третьому підрозділі представлено особливості формування губристичної мотивації у спортсменів підліткового та юнацького віку. Матеріал, який викладений у цьому розділі, свідчить про те, що автор у

повній мірі володіє сучасною науковою інформацією за тематикою досліджень, здатен до глибокого аналізу і побудови чіткої логічної структури тексту.

У другому розділі дисертації надано загальні характеристики вибірки досліджуваних та опис комплексу застосованих психодіагностичних методик. Ґрунтовне вивчення загальних характеристик респондентів та опис дизайну дослідження створюють основу для більш глибокого аналізу формування та розвитку губристичних мотивів спортсменів підліткового віку. Статистико-математичний аналіз включав аналіз розбіжностей з використанням непараметричних методів: критерію Спірмена, Манна-Уїтні, Крускала-Уоліса, а також кластерний аналіз методом k-середніх, двохфакторний дисперсійний аналіз, експлораторний та конфірматорний факторні аналізи для перевірки факторної структури методик та оцінки моделей, дискримінантний та регресійний аналізи для визначення психологічних предикторів типів губристичної мотивації підлітків-спортсменів. Автором визначено зв'язок губристичних мотивів з мотивами спортивної діяльності, визначено особливості губристичної мотивації у підлітків, які займаються індивідуальними та командними видами спорту. Розкриті мотиваційно-регулятивні особливості спортивної діяльності підлітків. Проаналізовано особливості психоемоційних станів та переживань у спортивній діяльності підлітків з різними типами губристичної мотивації. Заслужовує уваги визначення психологічних предикторів прагнення до досконалості та прагнення до переваги у спортсменів підліткового віку.

У третьому розділі автор представляє розвивальну програму, що має на меті розвиток конструктивних форм губристичної мотивації. У першому підрозділі автором обґрунтовані основні відмінності конструктивних та деструктивних форм губристичної мотивації, конкретизовано особливості їхніх проявів у підлітків-спортсменів, визначено основні напрями корекційних впливів щодо розвитку губристичної мотивації підлітків спортсменів. Другий підрозділ присвячений висвітленню структури та змісту розвивальної

програми формування губристичної мотивації підлітків-спортсменів. Цінним є представлення значної кількості авторських вправ та технік у запропонованій програмі, чіткість та послідовність у викладі матеріалів. Третій підрозділ містить результати перевірки ефективності застосування програми розвитку конструктивних форм губристичної мотивації підлітків-спортсменів, що свідчать про ефективність представленої програми.

Все вищезазначене дозволило дисертанту якісно сформулювати сім детальних висновків, які повністю відображають всі етапи проведеної роботи. Між завданнями дослідження і висновками розходжень немає. Доведені практичні результати роботи дозволяють використовувати основні здобутки дисертації у психологічній практиці.

Виходячи з аналізу основної частини роботи можемо дійти висновку, що в ході виконання дослідження основної мети було досягнуто, а дисертація є завершеною науковою працею.

Основні положення та висновки дослідження викладені у 6 наукових працях, в яких повнота висвітлення результатів та розкриття змісту дисертації відповідає чинним вимогам. Зазначені публікації повною мірою висвітлюють основні наукові положення дисертаційної роботи. Порухень академічної доброчесності у публікаціях автора та дисертації виявлено не було.

Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження С. В. Лукової, водночас, можна висловити такі зауваження та побажання, врахування яких могло б надати роботі більшої цілісності і завершеності:

1. Вважаємо позитивною особливістю дисертації представлений у першому розділі ретельний опис впливу ранньої спеціалізації спортивної діяльності у підлітковому віці, що конкретизує вікові аспекти формування мотивації до спорту. Попри здійсненого великого за обсягом аналітичного викладу щодо спортивної спеціалізації підлітків, автором недостатню увагу надано проблемі мотиваційних чинників вибору індивідуальних та командних видів спорту.

2. На нашу думку, роботу б збагатило представлення статевої особливостей губристичної мотивації підлітків-спортсменів.

3. Робота б набула більшої практичної значущості, якби у якості незалежних змінних були б використаний такий критерій, як успішність спортсмена.

Побажання та зазначені недоліки не є істотними й не впливають на високу позитивну оцінку дисертації, яка являє собою цікаве оригінальне та змістовне дослідження, виконане на високому науковому рівні.

Завершеність дисертації в цілому та її відповідність встановленим вимогам. Дисертаційне дослідження Лукової Світлани Володимирівни «Психологічні особливості губристичної мотивації підлітків-спортсменів» самостійною творчою працею, що відповідає вимогам чинного законодавства, містить нові науково-обґрунтовані дані, які є вагомим внеском у сучасну психологічну науку.

Загальний висновок. Підсумовуючи вищевказане, слід зазначити, що за актуальністю, методологічним рівнем, науковою новизною, практичним та теоретичним значенням, обсягом проведених досліджень, доказовою базою дисертаційна робота Лукової Світлани Володимирівни «Психологічні особливості губристичної мотивації підлітків-спортсменів» є самостійною і завершеною науково-дослідною роботою, в якій отримані нові обґрунтовані результати. Дисертація повністю відповідає встановленим вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022 року, а її автор – Лукова Світлана Володимирівна – заслуговує на присудження наукового ступеню доктора філософії за спеціальністю 053 – Психологія.

Офіційний опонент:

Доктор психологічних наук,
професор, завідувач кафедри
психології, педагогіки та філології
Харківської державної
академії культури

Анастасія БОЛЬШАКОВА

На електронний документ накладено: 1 (Один) підписи чи печатки:
На момент друку копії, підписи чи печатки перевірено:
Програмний комплекс: eSign v. 2.3.0;
Засіб кваліфікованого електронного підпису чи печатки: ІТ Користувач ЦСК-1
Експертний висновок: №05/02/02-1424 від 05.04.2016;
Цілісність даних: не порушена;

Підпис № 1 (реквізити підписувача та дані сертифіката)
Підписувач: БОЛЬШАКОВА АНАСТАСІЯ МИКОЛАЇВНА 2835110027;
Належність до Юридичної особи: ФІЗИЧНА ОСОБА;
Код юридичної особи в ЄДР: 2835110027;
Серійний номер кваліфікованого сертифіката: 248197DDFAB977E5040000004E0D15019A0A5204;
Видавець кваліфікованого сертифіката: АЦСК АТ КБ «ПРИВАТБАНК»;
Тип носія особистого ключа: Незахищений;
Тип підпису: Удосконалений;
Сертифікат: Кваліфікований;
Час та дата підпису (позначка часу для підпису): 11:26 08.12.2023;
Чинний на момент підпису. Підтверджено позначкою часу для підпису від АЦСК (кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг)
Час та дата підпису (позначка часу для даних): 11:26 08.12.2023;
Чинний на момент підпису. Підтверджено позначкою часу для даних від АЦСК (кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг)